

Вступ. Ранній Новий час в історії України

Пригадайте хронологічні межі доби Середньовіччя.

1. Цивілізаційна спадщина Середньовіччя в історії України

Ми продовжуємо мандрівку сторінками історії України. Протягом попередніх років ви дізналися, як розвивалися людські спільноти на теренах сучасної України за періодів первісності й античності. У 7 класі досліджували суспільні процеси за доби Середньовіччя. На початку цієї епохи на українських теренах відбувалося Велике розселення слов'ян. Саме до цих часів належить заснування столиці нашої держави Києва.

Протягом IX — середини XIII ст. розвивалася *давньоруська держава Русь-Україна із центром у Києві*. За короткий історичний проміжок часу Русь-Україна стала сильною та впливовою в Європі. Згодом, за доби монгольської навали, центр державотворення Русі-України перемістився до *Волинсько-Галицької держави (Королівства Руського)* (XIII — середина XIV ст.).

Протягом другої половини XIV — початку XVI ст. українські землі увійшли до складу Королівства Польського, Великого князівства Литовського, Угорського королівства, Молдовського й Московського князівств. На території Криму існувало *князівство Феодоро*, а в 1440-х рр. постало *Кримське ханство*, що згодом перетворилося на васала Османської імперії.

Діємо: практичні завдання

Розгляньте лінію часу й виконайте завдання:

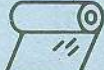

1. Розташуйте події середньовічної історії України у хронологічній послідовності, додайте замість «?» самостійно підібрані події.
2. Розкажіть, що ви пам'ятаєте про ці події та їхнє значення в історії України.

ГРА «СПАДОК ІСТОРІЇ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ»

Правила гри

- Оберіть фішки й визначте право першого ходу за допомогою кубика.
- Кидком кубика визначаєте кількість ходів уперед.
- Потрапивши на поле, поясніть значення написаного на ньому поняття (правильна відповідь — 1 бал; далі це поле не розігрується).
- Перемагає гравець / гравчиня з найбільшою кількістю балів.

1 Середньовіччя 	2 Велике розселення слов'ян 	3 Язичництво 	4 Русь-Україна 	5 Віче 	6 Князь 	7 Дружина
8 Данина 	9 Полюддя 	10 Хозари 	11 Християнство 	12 Імперія ромеїв (Візантія) 	13 Печеніги 	14 Реформа
15 Бояри 	16 Вотчина 	17 Шлюбна дипломатія 	18 Централізована монархія-імперія 	19 Руська правда 	20 Берестяна грамота 	21 Графіті
22 Мозаїка 	23 Фреска 	24 Ікона 	25 Собор 	26 Митрополія 	27 Книжкова мініатюра 	28 Міжусобна війна
29 Політична роздробленість 	30 Половці 	31 Король 	32 Королівство Руське 	33 Монгольська навала 	34 Хан 	35 Улус Джучі
36 Ярлик 	37 Баскак 	38 Королівство Польське 	39 Унія 	40 Велике князівство Литовське 	41 Інкорпорація 	42 Еліта
43 Шляхта 	44 Магнат 	45 Самоврядування 	46 Магдебурзьке право 	47 Держава Феодоро 	48 Кримське ханство 	49 Султан

українського етносу. Також формувалося уявлення про спільне минуле українців — Русь, про їхні давні права, віру, власних давніх володарів та їхніх спадкоємців.

Таким чином, тривало формування української нації, що відбувалося паралельно з подібними процесами в Європі. **Поступово виникло уявлення про «руський народ», що має спільну історію, релігію та світогляд.** Так зароджувалися паростки націєтворення.

Із XVI ст. дедалі активніше в ужиток, паралельно з давньою назвою «Русь», входила назва «Україна». З останньої чверті XVI ст. назва «Україна» («Ucraina», «Ukraine», «Uckrania») з'являлася на західно-європейських картах переважно як район Подніпров'я. Поруч існували інші українські регіони — Русь, Волинь, Поділля.

Думки істориків

Мелетій Смотрицький

«Виправдання невинності» (1621 р.)

Не вироджується зі своєї крові той, хто міняє віру. Хто з руського народу римську віру приймає, не стає одразу ж іспанцем чи італійцем. Не віра русина русином, поляка поляком, литвина литвином робить, а уродження і кров руська, польська, литовська.

Кирило Галушко, український історик, про розуміння поняття «нація» (2024 р.)

Слово «нація» має кілька значень. Не слід плутати відоме вам сучасне поняття «українська нація» із суто «українцями» чи усіма громадянами України.

За Середньовіччя латинське слово «нація» було невідомим на українських теренах. У нас завжди казали «земля і народ».

Згодом під впливом західних ідей на українських землях у шляхти, частини міщан, козацтва формувалося розуміння нації як політично самостійної спільноти. З XIX–XX ст. нацією в Європі вважали народ / етнос, який прагне створити свою державу.

Мелетій Смотрицький
(робота невідомого
художника, XVIII ст.)

1. Який погляд на сутність нації має кожен з авторів?
2. Знайдіть у цитаті М. Смотрицького слова, які підтверджують судження К. Галушка про розуміння «нації» за Ранньомодерної доби.
3. Що, на думку К. Галушка, вплинуло на формування української нації за Ранньомодерної доби?

На розвиток українських земель істотно впливало їх перебування в межах **фронтирів** — зон, на які претендували різні спільноти. При цьому слід розрізняти поняття «кордон» (лінія розмежування спільнот, держав) і «фронтір». Фронтір — територія на межі двох різних суспільств, перехідна зона, що характеризується постійною взаємодією різних культур.

Території фронтиру на українських теренах

Думки істориків

Віктор Брехуненко, український історик, про вплив фронтиру на розвиток українських земель

Широка степова смуга, що відмежовувала лісисті українські землі від Чорного й Азовського морів, істотно впливала на нашу історію. Відсутність природних бар'єрів і неозорий степ постійно створювали для України цивілізаційні виклики. Починаючи від кімерійців, території тут займали щоразу інші кочові народи: скіфи, сармати, печеніги, торки, берендеї, ковії, половці, татари. Протистояння азійській стихії перетворилося на неодмінний атрибут українського життя, потужно впливаючи на всі його сфери: світобачення, антропологічний тип, культурний код, ментальність українців, взаємини із сусідами.

Визначте за словами історика, як розташування на фронтірі впливало на розвиток українського народу протягом історії.

Землероби лісу

Світ християнства

Західне християнство

Європейська політична
традиція

Скотарі степу

Світ ісламу

Східне християнство

Азійська політична
традиція